

Fågellivet i Surahammars kommun 1997

Text: Sören Larsson Teckningar: Jan Österberg

Det sker ständigt förändringar i fågel-faunan i vår trakt. Det som ger stora förändringar men också har främst korttids-verkan är rådande vind- och väderförhållanden. Idag känner vi till vad som händer bland fåglarna när det blåser sydostvindar långa perioder i maj månad, eller nordostvindar i september/oktober, kraftiga lågtryck från sydväst under sommaren o s v. En annan viktig faktor är tillgången på föda för fåglarna. Hur styrs de olika växternas frö- och fruktsättning, vilka faktorer ger ett rikt insektsliv, hur påverkar alla våra däggdjur fågellivet? Här finns många frågor att söka svar på.

Mänsklig aktivitet i olika former, har som alla vet mycket stor betydelse såväl tillfälligt som under långtidsperioder, när det gäller fågelfaunans sammansättning i ett område. Naturklubben har tagit på sig som sin uppgift att försvara fåglarna väl i vårt område. För detta krävs kunskaper som bl a samlas in genom just denna fågelrapportering.

2800 fågelfynd har rapporterats in från Surahammars kommun under 1997. Det är en mycket grannlaga uppgift att sätta in dessa fynd i ett större perspektiv. Resultatet blir som ni kommer att se, flera nya frågeställningar än klara svar.

Fågelrapporter handlar oftast mycket om sällsynta eller mindre vanliga fåglar-

ter, för vår trakt handlar det också mycket om fågelskådaraktiviteten i Gnienområdet och i viss mån Ljåstrakten. Det man skulle önska vore mer fågelskådande i skogsmarkerna.

Många av de fågelobservationer som redovisas här har iakttagits av flera observatörer, i de fall det är känt har den som upptäckt fågeln angetts med signatur efter fyndet.

Vädret 1997

Vinter: Fram till mitten på januari var det vinterlikt, men sv-vindar från den 13:e smälte bort snön. Det blev en mild och mycket blåsigt period fram till mitten av februari. Efter en veckas vinterväder kom nya sv-vindar och våren började göra sig gällande, de första lårkorna, svanarna och kanadagässen anlände den 26.

Vår: Första hälften av mars var det fint vårväder. I mitten av mars inträffade ett kraftigt väderbaksdrag med ishavsvindar och snö och den vädertypen höll i sig månaden ut. Aprilvädet blev kyligare än normalt med övervägande vindar från nord-sektorn. Först i slutet av april fick vi lite vårvärme. Maj månad hade en fin inledning med to m vindar från öster, snart kom dock nordvindar att åter dominera och månaden blev ovanligt kylig och neder-

bördsrik. Följden blev stora översvämningar igen.

Sommar: Sydvindar och vackert sommarväder första juni dagarna. Från mitten av månaden passerade flera kraftiga lågtryck, stora nederbörds mängder föll och låglänta marker svämmade över igen. Från den 4 juli kom ett väldigt högttryck att dominera vädret under lång tid. Det var vackert och varmt sommarväder och det var nästan tropiskt klimat to m i slutet av augusti.

Höst: Sydvästvindar dominerade september och ovanligt nederbördsfattigt.

Först den 20 kom första frostnatten. I början av oktober passerade flera kraftiga regn. Det blev sedan åter varm och vindar från ostsektorn var mycket ovanligt. Från mitten av månaden blev det kallt, nordvinden hälsade och den 21 var Högbynaden istäkt. I mitten av november blev det åter mildt, disigt och dimmigt.

Vinter: Den första december föll plösligt stora mängder snö över trakten. Vintervädret höll sedan i sig fram till julkalender, då sydvästvindar och nytt blidväder började tåra på snön.

Artlista

Smålom

I ex sträckt över Gnien 1/5 (RLK). I par sågs tillfälligt ligga i Gåsflyten 17/5 (SOS). Fyndet i Gåsflyten är intressant, det är det första fyndet under 1990-talet under häckningstid i kommunen. Det kan ha varit något av de par som häckar nära vår kommungräns i Fagersta och Skinn-skatteberg. Smålommen ses förvånansvärt sällan hos oss.

Storlom

Endast en häckning rapporterad. I par med 1 unge i Sörlången 27/6 (SLN). I övrigt sågs par under häckningstid i Fiskkraken, St Morsjön, Gryten, Fetbjörken och Sörsjön (SLN). Vid Glåpen sågs största ansamlingen 5 ex 11/5 (SLN). Storlommen häckar i flera av våra sjöar. Med tanke på att så få lyckade häckningar rapporteras borde lommen röna ett större intres-

se. För att ett storlobbestånd inte skall minska behövs det produceras 0,4-0,5 ungar per år per stationärt par. Klarar våra lommar det?

Smådopping

I par häckade i Turkiesjön och lyckades få fram fem flygga ungar (RLK). Efter att Turkiesjön varit torrlagd i två säsonger och nu åter var vattenfylld, var det inte oväntat att smådoppingen skulle återkomma i år.

Skäggdopping

Årets första fynd gjordes vid Glåpen 5/4 (SLN) och årets sista vid Sörsjön 28/10 (RLK). Antalet par i sjöarna i maj månad var: Glåpen 6 par, Gnien, Västersjön, St Nadden, Sörsjön och Näs vid Virsbo 1 par vardera (SLN, RLK).

11 par kända i kommunen, 5 ungar blev flygga, fördelade på 3 ungar vid Gnien och 2 ungar vid St Nadden (SLN, RLK).

Antalet par varierar mellan åren.

Häger

6 par häckade i Lisjöv. Kolonin vid Lisjöv uppstod 1990, då med två häckande par. Tillgången på lämpliga träd att bygga bon i är god, varför det troliga är att födotillgången i området begränsar kolonins storlek. Fågla flyger ofta upp till Glästen och Gnien för att hämta föda till ungar (SLN).

Under sommaren blev Högbymaden en viktig rastlokal, det började den 9/7 med 9 ex. Maxantalet inträffade den 18/7 med hela 27 ex och fram till 31/8 fanns 12 ex kvar (SLN). Den torra sommaren gjorde

Gråhakedopping

För tredje året i rad låg en ensam dopping i Djupen och ropade. Den anlände redan 27/4 och sågs senast den 6/6 (SLN). Mellan den 13-15/5 rastade 1 ex i norra viltvattnet vid Felingen (ILN). Den 18/5 sågs en ensam "gråhake" i Ulvramen (LEN) och 20/5 låg 1 ex och ropade i Glästen (SLN). Om det var "Djupendoppingen" som gjorde korta utflykter är inte klarlagt.

Svarthakedopping

Ingen häckning känd. 1 par sågs i Näcksjön 11/5 (RLK) och 24/5 (LÅG). 1 ex rastade i Glästen 17/5 (SLN) och 1 ex i Högbymaden 9/8 samt en ungfågel i Gnien 15/9 (RLK).

Näcksjön är en sedan länge känd häcklokal, bättre bevakning vid sjön skulle kanske visa att doppingarna fortfarande häckar i kommunen.

Storskarv

10 ex sträckte över Lisjöv 16/8 (SLN), 1 ex rastade i Sörsjön 18/9 och 5 ex sträckte över Gnien 21/9 (RLK).

Det är förvånande att vi inte ser flera storskarvar i kommunen. Så nära som i Mälaren finns nu häckande par.

Häger

de att vattnet sjönk undan i maden och den fisk som blev kvar var kalas för hägrarna.

Årets första fynd gjordes 8/3 vid Lisjöv (SLN) och det senaste 19/11 vid Gnien (RLK).

Knölsvan

3 par häckade i kommunen. Vid Östersjön svämmade boet över (SLN). Vid Sägendammen ruvade svanarna i 47 dygn innan de lämnade äggen och häckningen avbröts (RLK) och vid Näs, Virsbojsjön häckade 1 par, troligtvis fick de fram 4 ungar (RLK).

Svanarna i Virsbojsjön fanns kvar året ut (RLK).

Fönutom de häckande paren görs ovanligt få fynd av knölsvanar under flyttningen.

Mindre sångsvan

En gammal utfärgad fågel rastade i den stora sångsvanflocken på Storängen 7/3 (SLN), dagen därpå sågs 2 ex på lokalen (MLI). Den 1/4 rastade en gammal fågel vid Lisjövångar och den 3/4 vid Gnien (RLK).

Efter 4 år i rad med stort antal fynd av mindre sångsvan återgick nu antalet fynd till en normal nivå igen.

Sångsvan

Sångsvanen var riksinventeringsart i landet 1997. Även i Surahammars kommun inventerades det häckande beståndet. 17 häckande par påträffades och från dessa häckningar kom endast 10 flygga ungar på vingarna. Främsta orsaken till det dåliga häckningsresultatet var att stort antal bon svämmade över i maj (SLN).

Antalet under våren rastande svanar hade en ganska normal omfattning. Till Gnienområdet anlände de första svanarna redan 26/2. Den 6/3 var antalet rastare uppe i över 100 ex. Största antalet 352 ex rastade i sjön 27/3 (SLN). Vid Norrsjön var antalet rastande svanar uppe i över 100 ex 13/3, den 6/4 nåddes maxantalet 280 rastande svanar (RLK). Ingen annan lokal hade över 100 svanar samtidigt.

På höstträcket far vanligtvis sångsvanarna förbi vår trakt. Denna höst fanns en ansamling vid Lisjöv, som mest 110 ex 2/11 (RLK). Anledningen var en stubbåker med ovanligt mycket spillsäd på.

Även denna försommar uppehöll sig en flock med som mest 55 sångsvanar på Lisjövångar. Först efter 30/5 försvann svanarna från lokalen.

Sädgås

2/3 sågs första sädgässen rasta på Storängen. De fanns sedan kvar till 23/4, största antalet 242 gäss sågs 16/3. Gässen övermattade och vilade i Gnien och provianterade på dagarna på stubbåkrarna på Storängen och Hovgårdsgårde (SLN). Rastperioden vid Lisjövångar var lika den vid Gnien, antalet gäss var dock färre, som mest 80 ex den 5/4 (MLI).

Spetsberggås

Den 8/3 rastade en "spetsbergare" med den stora sädgässflocken på Storängen (SLN). 31/3 rastade 1 ex på Lisjövångar (LHM). 1/4 sträckte 1 ex över Gnien, likaså 1/5 (RLK). 16/5 rastade 1 ex bland sångsvanarna på Lisjövångar, den 23 och 24/5 var det 2 ex (RLK, SLN). Sena fynd

i maj av rastande spetsbergsgäss hade vi också 1994 och -95.

Mycket intressant är ett fynd av hela 21 ex sträckande över Stenramen 17/9 (RLK). Det är sannolikt att flocken hade drivits in över våra trakter av den mycket hårda västvinden som blåste dagarna innan.

Bläsgås

Från 9/3 till 19/4 rastade en gammal bläsgås i Gniensområdet (IÅG, m fl). Under tre dagar 14-16/3 uppehöll sig 2 st bläsgäss i området (RLK, SLN).

Mycket intressant är det fynd av 9 st bläsgäss som kl 15.00 den 11/10 sträckte i kölvattnet efter en stor flock vitkindade gäss över Kilbäcken (SLN). Hårda nordostvindar blåste hela dagen, vilket var anledning till gässens passage över våra trakter.

Grågås

För första gången kunde en lyckad häckning av grågäss konstateras i Surahammar kommun. Ett par fick fram två ungar i Lissjövik. Redan 27/3 sågs en av fåglarna ligga på boet (SLN) och den 16/5 sågs gässlingarna första gången (RLK). Grågäsen lägger äggkullen vanligtvis med en dags mellanrum, efter sista ägget lagts påbörjas ruvningen, vilket pågår ca 30 dagar.

Antalet fynd av grågäss har ökat stadigt under de två senaste årtiondena och det var mycket väntat att vi skulle finna arten som häckfågel hos oss.

Övriga fynd av intresse är årets första fynd 2 ex 2/3 på Storängen (SLN). Stora flockar: 10 ex vid Gnien 26/3 (RLK), 8 ex

Lisjöängar 1/4 (MLI) och 6 ex Högbymaden 25/5 (RSN). Vid det nya viltvattnet vid Felingen rastade 3 ex mellan 7-12/5 (ILN).

Kanadagås

Årets första fåglar sågs vid Gnien 26/2, 9 ex rastade på Säterängen (SLN). Omfattande rastning vid Gnien under våren, som mest 284 ex 23/3 (SLN). Under höstrastningen var flockarna betydligt mindre än vanligt. Som mest sågs 190 ex i Lissjöområdet 11/10 (SLN).

Vitkindad gås

1 ex sågs vid Gnien 12/5 (MRG). 103 ex sträckte i vacker formation över Kilbäcken 10/11 (SLN). 2 ex rastade tillsammans med en hybridgås (vitkindad/kanadagås) på Lisjöängar 10/11 (SLN). Mellan 20-26/10 sågs 1 ex tillsammans med hybridgås i Sörsjön (RLK).

Den stora flocken över Kilbäcken hade blåst in från havet med de hårda nordostvindarna som rådde den dagen. Gässen vid Lisjö härtstannar troligtvis från häckningarna vid Skantzsjön i Hallstahammar.

Kanadagås/vitkindad gås

Samhäckningararna bl a vid Skantzsjön i Hallstahammar resulterar i att "hybridgäss" ses i vår trakt. Redan 27/2 rastade 1 ex vid Västsura. Vid Västsura, Gnien och Västersjön sågs 1 ex under maj månad och i oktober fanns 1 ex tillsammans med en "vitkindad" vid Sörsjön (RLK).

Gravand

Ett fynd under året av 4 st sträckande fåglar över Aliden 13/9 (RLK). Det är femte fyndet av arten i Surahammar kommun.

Bläsand

Arten sågs i kommunen från april till oktober månad. En häckning noterades i Turkiesjön, hona med 5 ungar 28/6 (MLI). Det är den andra kända häckningen av arten i kommunen. Den första inträffade i Högbymaden 1992.

Turkiesjön och Högbymaden hyste sommarbläsänder i ovanligt stora antal. T ex 12 hanar vid Turkiesjön 16/6, 4 hanar och en hona vid Högbymaden 2/6. Vid Lönnbrösjön fanns en hane kvar till 24/5 (RLK).

Rastningen under sträcket blev i år mycket svag. Under våren sågs som mest 66 ex i Högbymaden 13/4 (IÅG) och 40 ex vid Lisjöängar 24/4 (RLK). Under hösten noterades endast 34 ex som största flock och vid Högbymaden 8/9 (RLK).

Snatterand

Ett par sågs i Norrsjön 25/5 (RLK) och likaså ett par i samma sjö 20/9 (THS).

Snatteranden har nu iakttagits vid 13 tillfällen i kommunen under 1990-talet.

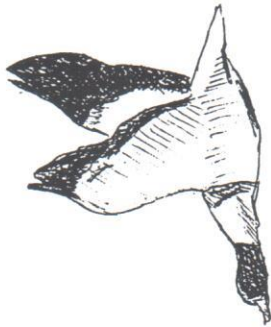
Kricka

Färre antal krickor rastade i våra sjöar denna vår än tidigare. Anledningen kan vara att krickorna drabbades hårt av den mycket kalla vinterperioden i deras övervintringsområden utefter nordväst Europas kuster vintern 96-97.

Vid Gnien rastade över 100 ex från den 3/4 till 8/5 och som mest 390 ex 27/4 (SLN), vid Lisjöängar sågs som mest 430 ex den 24/4 (RLK). Höstrastningen är alltid av mindre omfattning. Vid Gnien noterades som mest 240 ex 13/9 (RLK) och vid Felingen 200 ex (ILN).

Gräsand

Ovanligt fåtalig rastning, vilket också kan bero på extrema vinterförhållanden (se kricka). Vid Gnien rastade som mest

Flygande gravänder.

116 ex 3/4 och Lisjöängar 245 ex 6/4 (RLK).

Stjärtand

Vid Gnien/Högbymaden sågs enstaka ex rasta varje dag mellan 28/4-8/5 (IÅG). Restaureringen av Felingen lockade också ner stjärtand, en hane 26/4 (SLN) och 2 hanar och en hane 1/5 (SOS). Under höststräcket rastade som mest 15 ex i Högbymaden 5-7/9 (RLK). Första stjärtänderna anlände 31/8 och den senaste sågs 9/10 (RLK).

Nämnvärt är också en stor sträckande flock på 40 ex över Gläpen 30/8 (SLN).

Årta

Årets första fynd är så sent som 8/5 då ett par rastade i Högbymaden (SLN), sedan sågs 1 par i maden en månad framåt. Vid Lisjöängar fanns också arten så länge det fanns vatten kvar, t ex 3 hanar och en hane 24/5 (IÅG), senaste obsen av arten vid lokalen gjordes 2/6 3 ex (RLK). Att årtan skulle häcka i Turkiesjön var inte oväntat (se smådopping). Som mest sågs 3 hanar och en hane i sjön 7/6. Den 13/7 upptäcktes en hane med 6 ungar i sjön (RLK).

Det har tidigare ryktats om häckningar av årta i Turkiesjön men årets häckning är den första vi med säkerhet känner till. Det är också den 3:e häckningen av denna sällsynta art i vår trakt under 1990-talet.

Skedand

Även här statar Turkiesjön med en häckning. Den 12/7 sågs en hane med 3 ungar (RLK), dessa fanns kvar åtminstone till 30/7. Tidigare hade som mest setts två

hanar och en hane i sjön, t ex. 11/5 och 15/5. Nämnvärt är också att 19/7 sågs 11 ex ad och 30/7 12 ex ad rastande i sjön (RLK).

Vid Gnien/Högbymaden sågs 1 par från 1/5 till 3/6 då honan försvann. Hanen var sedan kvar till mitten av juli (RLK). Vi väntade förgäves på att honan skulle komma fram med ungar.

Vid Lisjöängar sågs 1 par från 2/5 fram till 31/5 (RLK), då vattnet försvann i maden. Som mest sågs 2 hanar och en hane 24/5 (IÅG).

Vid Lönnbrosjön sågs årets första skedand 30/4 (RSN). Som mest sågs två hanar och en hane 3/5 (LEN). Även i Felingen sågs 1 par 5/5 (ILN).

Kunde vattennivåerna hållas mer konstanta vid Gnien och Lisjöängar skulle vi snart få en population häckande skedänder i vår trakt.

Brunand

Fortfarande förvånansvärt sällsynt and i våra trakter. I år iakttagen med 1 ex i Norrsjön 20/4 (SLN), 2 hanar och 1 hane i Sägendammen 1/5 (RLK), en hane vid Lisjöängar 24/4 (RLK), senare 1 par vid lokalen mellan 10/5 till 31/5 (RLK) samt slutligen ett höstfynd vid Turkiesjön, 1 ex 4/9 (RLK).

Vigg

Hela 6 häckningar noterade i Turkiesjön (RLK). Första dunungarna sågs 28/6, med en ruvningstid på 25 dagar, betyder det att äggläggningen påbörjades sista dagarna i maj. Det är känt från andra trakter att viggan kan häcka nästan kolonivis samt att häckningen är sen jämfört med andra änder.

Vid Näcksjön sågs hela 13 hanar och 3 honor 11/5 (RLK), vid Lisjöängar 3 hanar och 3 honor 20/5 (SLN), Djupen 1 par 8/5 (SLN).

Bergand

Ett av årets märkligaste fågelfynd i Surahammars kommun var den flock på hela 95 bergänder som sträckte över Gnien på kvällen den 7/10 (RLK). Flocken är den särklassigt största som någonsin setts i Västmanland. Arten ses ej årligen hos oss. Årets fynd är det 6:e under 1990-talet.

Sjöorre

Endast fem fynd under våren och ett under hösten. 4 ex rastade i Sörsjön 25/4 (LHM), 9 ex i Östersjön samma dag (RLK), 6 ex i Gläpen 26/4 (SLN), 6 ex i Stora Nadden 9/5 och 4 ex i Östersjön 10/5 (RLK). Höstfyndet utgörs av 5 ex rastande i Gläpen 24/10 (RLK).

Svärta

En hane sågs i Sätterdammen 20/12 (KJN). Det är andra kända decemberfyndet av arten i kommunen, det första inträffade 1/12 1984 i Magsjön. Årets fynd var det 4:e under 1990-talet.

Knipa

Antal vinterfynd månadsvis: Januari 1, februari 3, december 5. Nämnvärt är 9 ex i Seglingsberg 20/12 (RLK).

Vid Gnien rastade som mest 108 ex den 5/4 (RLK).

Salskrake

Mycket stort antal fynd under våren. Första salskrakarna sågs 1/4 och de senaste

te så sent som 8/5. Högst anoteringar i våra sjöar är följande: 14 ex i Gläpen 10/4 (SLN), 7 ex i Gnien 3/4 och 13/4 (RLK), 7 ex i Västersjön 27/4 (SLN), 6 ex i Östersjön 3/4 (RLK), 3 ex i Norrsjön 1/4 (RLK) och 1 ex i Sörsjön 3/4 (RLK).

Första höstfyndet gjordes vid Gnien 9/10 och årets sista salskrakar sågs i Östersjön 10/11 (RLK). Största antal i Sörsjön 4 ex den 26/10 (RLK).

Småskrake

6 fynd under året. 1 ex Sörsjön 20/4 (PLH), 1 par i samma sjö 21/4 (GNN), 1 par i Gnien 6/5 (JÖG), 1 par i Gläpen 8/5 (SLN), 1 par i Östersjön 10/5 (RLK) och ett mycket sent höstfynd, 1 ex i Sörsjön 2/11 (RLK).

Storskrake

Häckade i tall vid Dalbacken, Sörsjön 18/5 (SLN), en hane med 7 ungar sågs i Gnien 29/5 och 1/6 (MRG, RLK).

Under våren sågs över 100 skrakar endast i Östersjön, 175 ex den 6/4 (RLK). Höstrastningen blev mycket kortvarig, som mest sågs 580 ex i Gläpen (SLN). Förmodligen stördes fåglarna av den motorbåts- trafik som numera förekommer i Gläpen.

Nämnvärd vinterflock är 75 ex rastande vid Seglingsberg 20/12 (RLK).

Bivrak

Ingen häckning rapporterad. Däremot många fynd under häckningstid från minst 10 olika lokaler.

I början av september passerade ett magnifikt sträck av bivrak över Gnien. Den 4/9 sågs 156 vrakar dra mot sydväst, den 8/9 83 ex (RLK). Ovanligt kraftigt

bivräckssträck noterades dessa dagar även i södra Dalarna och Närke.

Havsörn

31 rapporter om havsörn under året. Fynd månadsvis och antal exemplar: Januari 3/7, februari 1/1, mars 6/8, april 5/7, maj 3/3, juli 1/1, september 10/10, oktober 2/2. Vid Gnien 11/3 och Lissjöängar 6/4 sågs tre havsörnar samtidigt (SLN, MLI).

Brun kärrhök

Årets första fynd, en hane vid Västersjön 11/4 (MLI). Årets senaste fynd, en ungfågel vid Gnien 11/10 (SLN).

Två häckningar är kända. Vid den ena häckningen kom en unge på vingarna, vid den andra häckningen sågs ej några ungar. Det finns misstankar om tredje häckning någonstans i området kring Gnien. Den 11/8 satt en "dåligt flygg" unge på Säterängen (SLN). Största ansamlingen under hösten var vid Gnien, tex 24/8 då 5 ex sågs (SLN) och 4/9 då 6 ex sågs (RLK).

Bla kärrhök, hane.

Blå kärrhök

Årets första fynd, en hane vid Gnien redan 6/4 (TDN). Det kom att bli den bästa "blåhökhösten" på många år. Redan 19/8 sågs en hona vid Gnien (KJN). Under september gjordes sedan 12 fynd, oktober 27 fynd, det senaste 21/10 vid Turkiesjön (RLK). Åldersfördelningen hos de rapporterade blåhökarna visar på en övervägande del gamla utfärgade fåglar.

Ängshök

6 fynd under året. En gammal hane vid Gnien 4/5 (RLK), ett par lekflög vid en lokal under perioden 7/5 till 19/5 (MLI), en hane vid Turkiesjön 3/6 (LEN) och likaså vid Lissjöängar 5/7 (MLI). 1993 var det en stor sensation när 2 par ängshökar plötsligt häckade i vår kommun för första gången. 1995 genomfördes den senast kända häckningen.

Ormvråk

Årets första vråk, 11/3 vid Gnien (SLN). Dåligt häckningsår för ormvråk i vår trakt. Där ungar setts har det handlat om ensamma ungar.

Fjällvråk

Endast tre fynd under våren, däremot mycket fjällvråk i trakten i början av oktober.

Kungsörn

15 fynd under året, det är förvånansvärt få fynd. Kungsörnen är ju mycket

stor och finns bevisligen här åtminstone under 6 månader av året.

Fiskgjuse

5 häckningar rapporterade, från dessa kom 4 ungar på vingarna vid två lyckade häckningar (0,8 ungar/häckning). Tilläggas skall att det saknas uppgifter från ytterligare fyra bon. Gjusen har numera svårt att få fram ungar. Vid ett bo där tre stora ungar fanns, försvann alla tre någon dag senare. Vilken eller vilka som plockar bort ungarna är okänt.

Tornfalk

Antal fynd månadsvis: April 1, maj 2, juli 1, september 7. Dessutom finns uppgift om 1 par i juni som uppträdde som om de häckade i ett område (MLI).

Nämnvärt är för trakten mycket höga sträcksiffror. Den 8/9 sträckte 6 ex vid Gnien och 9 ex den 19/9 (RLK).

Aftonfalk

En ej fullt utfärgad hane sträckte vid Gnien den fina rovfågeldagen 8/9 (RLK). Det här år 7e fyndet av arten i kommunen bara under 1990-talet.

Stenfalk

Tre aprilfynd, 6 majfynd, 8 septemberfynd och 1 hane vid Gnien 10/10 (RLK). Hos denna art brukar vi normalt se flera exemplar under vårsträcket. Nämnvärt är ett majfynd av en hona så sent som 23/5 på Storängen (SLN).

Lärkfalk

Årets första fynd 2/5 vid Gnien (RLK). Få fynd föreligger av arten under häck-

ningstid och ingen häckning är känd. Den goda sträckdagen för rovfåglar 4/9 sågs 4 ex sträcka vid Gnien. Årets senaste fynd är 1 ex vid Gnien 19/9 (RLK).

Jaktfalk

En ungfågel av denna superrarit i våra trakter upptäcktes sittande på en stolpe vid Nordanö, Virsbo den 3/11. Efter ett tag tog den höjd och sträckte iväg söderut, den följdes med bil fram till Seglingsberg, där den försvann ut över Turkieängar (ILN).

Detta är det 3e fyndet någonsin av denna storfalk i vår trakt.

Pilgrimsfalk

En ungfågel sågs sträcka vid Gnien 11/9 (RLK). Antalet häckningar av arten har ökat i landet varför årets enda fynd snarare är ett tecken på låg aktivitet hos fågelskådarna under "pilletiden". Pilgrimsfalken har iakttagits varje år under 1990-talet med totalt 16 fynd. Den månadsvisa fördelningen av fynden är: april 5, maj 2, augusti 1, september 7 och oktober 1. Speciellt första halvan av september är "pilletiden" hos oss - skåda hårt då!

Järpe

Antalet fynd minskar. Under häckningstid iakttagen endast vid Strutmossen och väster om Baståsen (MLI)

Orre

Inventeringsart 1997 och -98. Kommer att redovisas i annan form.

Tjäder

Inget tjäderspel rapporterat.

Rapphöna

Spelande fåglar hörda vid Tippen, Sura 23/5 (SLN), Framnäs, Olberga 5/6 (MLI) och Sörhagen 13/6 (RLK). Förmodligen är fåglarna utsatt från uppfödning.

Vaktel

Ett av årets många trevliga fågelupplevelser var förekomsten av vaktel. Den första hördes på Säterängen vid Gnien 14/6 (RLK), natten därpå spelade 2 ex vid Gnien och 1 ex på Storängen (SLN). Fågel på Storängen kunde sedan höras fram till 7/7 (RLK). Utanför Gnienområdet hördes också en vaktel vid Olberga 22/6 (MLI).

Uppträdandet av vaktel är mycket tillfälligt. Senast den förekom hos oss var 1992, då tre spelande fåglar noterades.

Vattenrall

Hörd med ensamma fåglar under häckningstid i Västersjön, Lisjöviken, Djupen, Lönnbrösjön, Norrsjön och vid Haga (RLK, SLN, MLI).

Småfläckig sumphöna

Ännu en av årets stora fågelupplevelser. Den 2/6 hördes den första spela vid Kohagen (MLI) och så sent som 13/7 hördes den senaste spela vid Sägendammen (RLK). Dess mellan eller i skiftet juni/juli nåddes maximum. Vid Gnien spelade hela 5 ex natten mellan 1-2/7 (SLN, RLK), vid Magsjödammen spelade 3 ex den 7/7 (MLI) och vid Norrsjön också 3 ex den 8/7 (MLI). Andra lokaler där det fanns spelande sumphöns var Lisjöviken (2 ex), Lisjöängar, Ståltorpsviken och Stenramen.

Den 14/8 sågs en ungfågel på Högbymaden (JÖG), vilket är första beviset under 1990-talet på att arten häckat i kommunen. Man ställer sig också frågan vad det sena inflödet av sumphöns beror på. Hade de redan genomfört en första häckning nere i Europa, för att sedan flytta norrut till nya lokaler för en andra kull? 1993 hördes första sumphönan redan 30/4 vilket mer stämmer överens med artens flyttperiod till sommartillhållet.

Kornknarr

Hörd vid fyra lokaler under året. En fågel spelade på de i träda liggande åkrama söder om Haga den 5/6 (RLK). Den "knarren" hördes aldrig mer där. Den 11/6 upptäcktes en "knarr" spelande likaså på åkermark i träda vid Tappfallet, den fanns kvar där till 3/7 (MLI, SLN). Dessutom fanns också en "knarr" på en vall i träda norr om Ryssbo den 3/7 (SLN). På Storängen hördes en "knarr" tillfälligt 22/6 (RLK). Antalet fynd är av normal omfattning.

Rörhöna

En häckning i Turkiesjön med 3 ungar som resultat (RLK). Ej iakttagen vid någon annan lokal.

Sothöna

Årets första fynd 1 ex 31/3 vid Gnien (RLK). Följande häckningar rapporterade: Turkiesjön (12), Djupen (5), Sägendammen (3) samt Lönnbrösjön (1).

Trana

Årets första fynd vid Norrsjön 21/3 (RLK). Genom den sångsvaninventering som genomfördes kom också många häck-

ningar av tranor att noteras. 19 häckningar påträffades (GLR, SLN, MLI). Några av häckningarna vid sjöar misslyckades p.g.a. av att boet översvämmades i början av maj månad. En nämnvärd förekomst inträffade vid Djupen. Två par ruvade på bon den 2/5, en vecka senare var båda bona övervämmade. Den 16/5 låg återigen en trana på ett nytt bo. Det är veterligt inte känt från Sverige att tranor lägger om efter ett misslyckande.

Strandskata

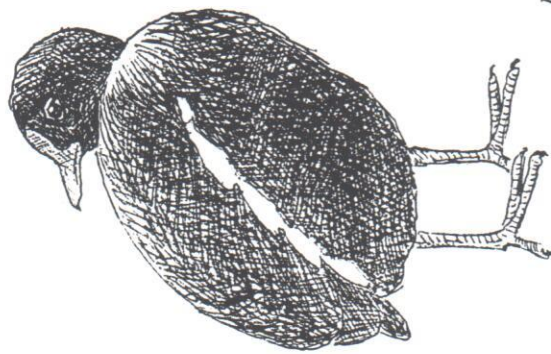
Ett fynd av 1 ex vid Högbymaden 1/5 (JÖG).

Mindre strandpipare

Årets första fynd 4 ex Högbymaden 27/4 (RLK). Arten är något av karaktärsart vid Högbymaden och skulle häcka där i många par om inte vattenregleringen av Kolbäckån skulle vara så onaturlig. Som mest sågs 9 ex på maden 23/5 (SLN). Indikation på genomförd häckning var den enda unge som dök upp 24/7 (RLK). Även på Fiskartorpsängen fanns lämplig miljö och som mest sågs 7 st fåglar 23/5 (RLK). Här harvades området under häckningstid och några ungar sågs aldrig. Vid Turkiesjön fanns 2 par i juni och den 30/7 kom det fram en ungfågel (RLK). Vid Lisjöängar fanns också lämplig miljö, men inget fynd finns rapporterat.

Större strandpipare

Första fyndet 2 ex Gnien 28/4 (RLK), därefter gjordes fynd av enstaka ex under

Rörhöna

6 majdagat vid Gnien, Västura och Turkiesjön. I juni gjordes tre fynd bl a 6 ex i Turkiesjön 14/6 (RLK). Under höststräcket sågs 1-2 ex vid Högbymaden från 7/8 till 29/8 (KLM, SLN).

Ljungpipare

Från Gölmosen, Gottriksmossen, Morsjö öga och Turkie ångar rapporteras fåglar under häckningstid (KED, SLN, RLK). Om ljungpipare häckar på Turkie ångar är fortfarande osäkert, inget häckningsfynd har gjorts någon gång. Ovanligt svag rastning av ljungpipare under våren, som mest 105 ex på Turkie ångar 3/5 (RLK).

Kustpipare

En mycket vacker gammal utfärgad fågel rastade på Högbymaden 10-12/8 (JÖG). Den 24-8 sträckte en stor flock

innehållande 24 ex över Gnien (KED). 4/9 sträckte 3 ex och 18/9 5 ex vid Gnien (RLK). Artens förekomst i trakten varierar mycket mellan åren.

Sumpvipa

Det andra fyndet av sumpvipa i Sverige gjordes vid Turkiesjön den 22/6 (RLK). Fågeln stannade kvar vid Turkiesjön till tidigt på morgonen den 24/6 och mycket stort antal fågelskådare från landets alla hörn besökte Seglingsberg, för att "kryssa" för arten i sina listor.

Tofsvipa

Ater kan vi nu uppleva tofsvipornas rungande spelflykt och ljudliga läten vid flera våtmarksområden. För åtta år sedan var vipan borta som häckfågel vid Gnien. Genom länsstyrelsens pågående restaureringar av ångsmarkerna i reservatet hade vi 1997 hela 24 ruvande tofsvipshonor på ångarna den 23/5 (SLN). Tyvärr förstördes många bon av översvämning, mänskliga aktiviteter och råvar. Flera vipor häckade om och minst 8 häckningar resulterade i ungar. En nämnvärd och intressant åtgärd gjordes av markägaren Erik Runnérus vid Högbymaden. I samband med harvning sparades 5 bon på åkermarken. Bona låg tydliga som öar på åkern, trots detta kunde fyra av viporna ruva fram sina ungar.

På det intilliggande Gnien, Storängen ruvade 10 st honor 23/5 (SLN), alla bon harvades bort. Omläggning resulterade i att ett par lyckades få fram ungar.

Antalet häckade par vid Turkiesjön/Turkieängar saknas uppgift om, dock sågs 12 unghullar i området 2/7 (RLK). Vid

Fiskartorps äng ruvade 4 honor 17/5, alla bon harvades bort.

Vid Felingen ruvade också 4 honor 24/5, häckningsresultat okänt. Vid Lisjö-ängar finns uppgift om endast 3 häckningar, vid Västersjön 3 häckningar, Hovgårdsgårde 2 häckningar, Lönnbrosjön 2 häckningar samt Olberga och Tippen 1 häckning vardera (SLN, MLJ).

Under vårflytten rastade som mest 122 ex vid Gnien 4/4 (RLK) och under sommaren/hösten 142 ex vid Högbymaden 27/7 (RLK).

Nämnvärt är också årets första fynd, 11 ex på Storängen så tidigt som 25/2 (JÖG).

Kustsnäppa

1 ex hördes tidigt på morgonen den 4/10 vid Högbymaden (RLK).

Småsnäppa

Vårfynd av småsnäppa är mycket ovanligt hos oss. Under 4 dagar från den 20/5 rastade 2 ex vid Högbymaden (SLN, RLK). 1994 sågs också småsnäppor under nordflytningen. Även då blåste nordliga/nordostliga vindar och var mycket kallt.

Under hösten ses numera arten årligen vid Högbymaden, dock bara fynd av 1-2 ungfåglar under 5 dagar i skiftet augusti/september (KED, RLK).

Mosnäppa

Den vanligast iaktagna Calidrisvadaren under 1997. Redan 11/5 sågs 3 ex vid Högbymaden (SLN), den 27/5 sågs de senaste under vårflytten. Som mest noterades 16 ex den 21 och 23/5 (SLN, RLK). Förutom vid Högbymaden sågs 3 ex vid

Fiskartorps äng den 17/5 (SLN) och 1 ex vid Lisjöängar 24/5 (RLK).

Under höststräcket sågs den första 1 ex 24/7 och den senaste en ungfågel så sent som 2/10 vid Högbymaden (RLK). Arten sågs i olika antal så gott som dagligen, som mest rastade 7 ex den 24/8 (KED). Förutom vid Gnien sågs 1 ex i Turkiesjön 28/9 (RLK).

Spovsnäppa

1 ungfågel sågs på Högbymaden 29/8, dagen därpå hade den fått sällskap av ännu en ungfågel (SLN). Fram till 4/9 fanns det spovsnäppor kvar, den 2/9 var det 4 ungfåglar på maden (RLK). Under den här perioden blåste sydostliga vindar.

Kärnsnäppa

Inget vårfynd rapporterat. Första sommar/höstfynd tre gamla utfärgade fåglar Högbymaden 27/7 (SLN) och senaste fynd en ungfågel 14/10 (RLK). Första ungfågeln sågs 25/8 (RLK). Arten sågs så gott som dagligen vid lokalen under perioden, som mest 30 ex 29 och 30/9 (RSN, RLK).

Myrsnäppa

En ungfågel av denna mycket sällsynna vadare upptäcktes vid Högbymaden 31/8 (SLN), fågeln fanns kvar även dagen därpå (RLK). Det föreligger bara två höstfynd tidigare i kommunen av myrsnäppa, båda från 1992. Årets fynd gjordes i samband med friska sydostvindar.

Brushane

Mycket svag rastning under vårflytten. Brushanen kan mycket väl häcka hos oss men det är mycket svårt att finna säkra

bevis. Intressanta datum är fynd av 2 hanar och en hona vid Turkiesjön 7/6 (RLK) samt en hane och en hona vid Högbymaden 15/6 (SLN).

Svag rastning blev det också under hösten.

Dvärgbeckasin

Årets första fynd var 1 ex som spelade vid Felingen 30/4 (ILN). Även vid Västersjön hördes 1 ex 12/5 (MLJ) och vid Gnien 13/5 (MLJ). Under hösten sågs ensamma ex vid Gnien 5-8/10 (RLK), likaså 1 ex vid Magsjömaden 6/10 (RLK). Efter hösten 1996 kolossala uppträdande av arten i trakten visade fynden 1997 en normal omfattning igen.

Dubbelbeckasin

En fågel hördes spela på Sörbyängen kl 23.00 den 11/5 (SLN), trots lysning kvällarna efteråt hördes ingen förrän 15/5, då återigen en "dubbelbecka" spelade där ute (RLK). Höstfynd är mycket ovanliga, främst kanske beroende på att få fågelskådare vandrar utefter sjöstränderna under första halvan av september. I år sågs 1 ex på Sörbyängen 11/9 (RLK).

Myrspov

En "grädfärgad" myrspov rastade på Högbymaden under 4 dagar från 10/5 (IAG, JÖG). Det är första vårfyndet av arten i kommunen under 1990-talet.

Ett höstfynd av en ungfågel vid Gnien 6/9 (RLK). Det stora "myrspovsträcket" som passerar trakten omkring 20 juli gick spårlost förbi i år, kanske beroende på det vackra sommarvädret med svaga nordostvindar de dagarna. I medvind drar flocka-

ma på mycket höga höjder och far värds-
hus förbi.

Småspöv

Årets första, 1 ex vid Glåpen 1/5 (SLN). 6 ex rastade vid Högbyheden 10/5 (JÖG) och 11/5 sågs småspövar vid såväl Turkiesjön (5 ex), Glåpenbadet (4 ex) och över Rannäs (1 ex) (RLK, SLN, LEN). Det blåste nordostlig vind och regnade kraftigt den 10/5.

Så sent som 24/5 sågs 2 ex rasta på Säterängen vid Gnien (RLK). Inget höstfynd föreligger.

Storspöv

Endast två par finns nu kvar vid Gnien, den ena häckningen misslyckades då boet översvämmades. Det andra paret som häckade på Bryggerängen lade om och kläckte fram ungar, så sent som 27/6 var alla 3 ungarna i livet (SLN). Även vid Västersjön/Västura häckade två par, även där kläckte ett par fram ungar och hanen hördes varna fram till 22/6 (RLK). Ensamma par häckade också vid Turkieängar, Ståltorp och Alderudden i Lissjö (RLK, SLN, MLJ). Häckningarna misslyckades vid dessa lokaler.

Situationen för storspöven ser inte speciellt ljus ut. Totalt 7 häckande par kvar i kommunen och med en ungprouktion som inte uppväger dödligheten.

Svartsnäppa

Extremt svag rastning under våren. Iakttagen endast under två dagar i maj (10 och 13/5). Första fynd under sommar/höststräcket var 11 ex vid Turkiesjön 14/6 (RLK) och det senaste 1 ex vid Gnien

21/9 (SLN). Även rastningen under sydsträcket var mycket svag. Som mest sågs 18 ex i Turkiesjön 2/7 (RLK) och bara 7 ex vid Högbyheden sista dagarna i juli (SLN). Första ungfågarna anlände 9/8 till Högbyheden.

Rödbena

Årets första fynd, 1 ex Högbyheden 28/4 (RLK). Rödbenor kunde sedan ses nästan dagligen vid Gnien hela maj, som mest 3 ex. Något häckningsförsök kunde inte noteras, förmodligen beroende på för stora vattenståndsvariationer från dag till dag. Vid Lissjöängar sågs 1 ex 10 och 11/5 (RLK, MLJ). Vid Turkiesjön rastade 1-2 ex från 13/6 till 23/6 (RLK), 1 ex sträckte sig från 13/6 till 23/6 (SLN) och därefter två augustifynd vid Högbyheden. 1 ex 10/8 (HOH) samt 2 ex 24/8 (KED).

Gluttsnäppa

Även beträffande gluttsnäppan var det en mycket svag vårrastning. Första obs 30/4 och sista 16/5. Som mest sågs 22 ex rasta vid Högbyheden 4/5 (RLK). Under sydsträcket sågs första ex 25/6 och det sista 28/8. Största antal 10 ex vid Turkiesjön 2/7 (RLK) och vid Högbyheden 30/7 (SLN).

Skogssnäppa

Den mycket kyliga avslutningen på april innebar en större rastning än tidigare känt av skogssnäppa hos oss. Första iakttagelsen gjordes vid Högbyheden den 16/4 och den 2/5 var rastningen över. Stora antal under perioden var 16 ex den 26/4 (RLK), 26 ex den 27/4 (SLN), 18 ex den

29/4 (RLK), 20 ex den 30/4 (SLN) och 17 ex den 1/5 (RLK).

Höga häckningsindicer har rapporterats vid Lönnbrosjön (1 par), Grotten (1 par), Felingen (2 par), Lissjöarmen (1 par), St Gräsgråden (1 par) och Glåpenbadet (1 par) (SLN).

Kunskapen om den häckande populationen är helt okänd. Sista halvan av juni är arten lätt att inventera då hanen varar ivrigt och högljutt sina ungar för olika faror.

Grönbena

Även hos denna art svag rastning under våren. Under vårsträcket som mest 170 ex rastande på Långgrunda, Gnien 14/5 (SLN). Svag rastning även under hösten. Som mest 85 ex vid Turkiesjön 2/7 och 90 ex vid Gnien 24/7 (RLK).

Smalnäbbad simsnäppa

En hona rastade i Högbyheden den 1/6 (SLN). Det är 5e året i rad som arten ses vid Högbyheden. Nordsträcket är mycket starkt koncentrerat till just dagarna omkring 1 juni.

Dvärgmå

En ungfågel sågs vid Gnien 31/8 (RLK). Arten har nu setts åtta år i rad i trakten.

Skrattmå

Tre kolonier finns i kommunen och vid samtliga producerades ungar. Vid Turkiesjön häckade 235 par

(15/5), där räknades 255 ungar den 7/7 (RLK). Vid Djupen häckade 134 par (16/5), där sågs 72 ungar i första halvan av juli (RLK, SLN). Vid Sägendammen häckade 140 par (15/5) och där räknades 225 ungar i första halvan av juli (RLK).

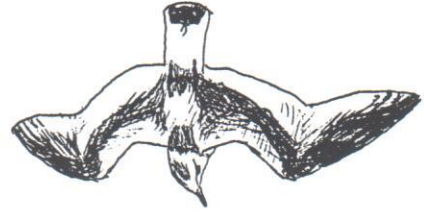
Totalt häckade 509 par, de producerade minst 552 ungar, dvs 1,1 unge/par.

Fiskmå

Arten minskar kraftigt och behöver följas upp. Rapportera därför häckningar och ungfågelslek i fortsättningen. Följande antal häckningar är rapporterade 1997. Området vid gamla Sågen i Rannäs 8, Stora Morsjön 3, Gryten 7 och Västersjön 1 (SLN, RLK).

Silltrut

2 ex sågs sträcka vid Gnien 10/5 (SLN), 7 ex sträckte vid Gnien 11/9 (RLK) och en ungfågel den 15/9 samma lokal (RLK). Fynden faller väl in i datumen från den sedan tidigare kända bilden. Liksom flera andra måsfåglar minskar också silltruten.

Ung dvärgmå.

Havstrut

Endast 3 fynd under året. 1 ex vid Gnien 13/3 (RLK), 1 ex Gnien 29/3 (JÖG) och 1 ex rastande vid Gnien 10/4 (SLN).

Fisktärna

Årets första fynd gjordes vid Sörsjön 27/4 (SLN). Arten är dåligt rapporterad. 1991 uppskattades det häckande beståndet i kommunen till ca 30 par, ingenting tyder på att antalet par ökat.

Silvertärna

Hela 50 st silvertärnor rastade i Sörsjön 7/5 (MLJ). Dagarna därefter sågs arten även vid Stora Nadden, Västersjön, Gläpen och Gnien, dock inte i så stora antal. 7 ex Stora Nadden 9/5 (RLK), 6 ex Gnien 11/5 (SLN). Den senaste silvertärnan sågs vid Gnien 24/5 (SLN).

Fram till den 7/5 blåste en varm sydostlig vind, från den 8e blev vinden sydvästlig och det blev kyligare och ostadigare.

Svarttärna

Årets första sågs vid Högbyruden 2 ex den 6/5 (MLJ). Därefter sågs svarttärnor vid Gnien under ytterligare sex dagar i maj och de två första dagarna i juni. Största antal 9 ex den 11/5 (SLN). Förutom vid Gnien sågs 1 ex vid Gläpen 31/5 (SLN).

Med hjälp av konstgjorda boplattformer som ej är beroende av vattenståndsvariationerna kan svarttärnorna hjälpas att åter börja häcka vid Gnien.

Turkduva

1 ex sågs i Seglingsberg 30/7 (RLK). Senast arten sågs i kommunen var 1991.

Turkduvan föredrar gammal bebyggelse, gärna uppförd före 1940-talet. Dessutom är spillsäd en viktig faktor för arten. Seglingsberg utgör rätt miljö och rätt förhållanden för arten, ändå är årets fynd av turkduva här, det första vi känner till.

Gök

Årets första gök hördes 10/5 vid Felingen (SLN, GLN).

Berguv

En häckning känd, den resulterade i två flygga ungar (SOS). Övriga fynd gäller 1 ex vid Nordanby den 2/7 (MLJ) och 1 ex vid Stormossen, Ramnäs 4/10 (LEN).

Sparvuggla

Hörd på endast två lokaler under våren, 22/3 Slogmoskogen (SLN) och 29/3 Felingen (ILN).

En häckning funnen i asp i Fermansbo urskog (MLJ). Även antalet höstfynd är ovanligt få eller 4 st. 3 oktoberfynd och 1 decemberfynd.

Kattuggla

Endast två häckningar kända i kommunen. En kull med 4 ungar vid Kohagen samt en ensam unge vid en häckning i Olberga (MLJ).

Slaguggla

En hane hördes ropa vid en lokal den 19/4. Vi väljer att inte publicera lokal eller rapport för att skydda ugglorna för störningar.

Lappuggla

Två häckningar kända. En av häckningarna blev känd i vida kretsar och många

Göktyta

En häckning rapporterad, 1 par häckade i holk vid Djupebo (SLN). Reviror-pande fåglar under häckningstid rapporterade från Dödhagen, Annehill, Kilbäcken, Lönnbrosjön och Seglingsberg.

Arten har minskat kraftigt i hela Norden och behöver uppmärksammas. Rapporterar fynd av göktyta fortsättningsvis.

Hornuggla

Ingen häckning påträffad. Ropande hornuggla har endast hörts vid Felingen (ILN). Ett vinterfynd föreligger av 1 ex vid Gniengranen 9/12 (SLN).

Jorduggla

På kvällen den 30/4 jagade en jorduggla runt i området vid Högbyruden (JÖG). Fyndet är det 14e av arten i kommunen under 1990-talet.

Päruggla

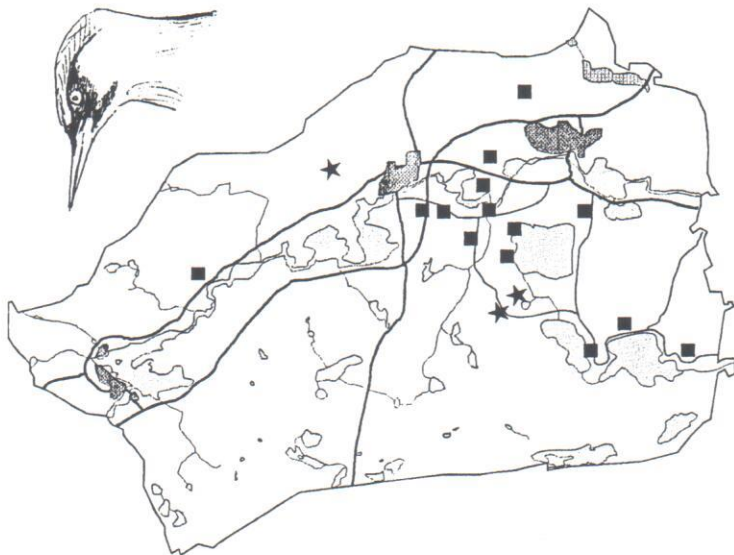
Projektart i Naturklubben. Endast 8 ropande hanar under vårvintern. Den första hördes så sent som 20/2 vid Gottriksmossen (KED). Fyra häckningar genomfördes i klubbens holkar och resultatet blev 16 flygga ungar. Ingen häckning i naturligt boträd påträffades.

Nattskärna

11 spelande fåglar rapporterade från kommunen under perioden 9/6 till 2/7. Nämnvärt är hela 4 ex spelande runt Timmermossen 23/6 (MLJ).

Nattskärna.

Fynd av grön göling 1997

★ = häckningar

■ = revirropande fåglar.

Antalet fynd av gråspett tenderar att öka, även om det inte går att avgöra hur många individer det här rör sig om. Flera ordentliga talgutfodringar i skogsområden skulle ge oss en bättre bild av gråspettens förekomst.

Grön göling

Det föreligger uppgifter om att grön gölingen minskar i landet. För att erhålla en bild av nuvarande förekomst av grön göling hos oss, hoppas jag att en redovis-

ning av förekomsten 1997 kommer att öka rapporteringen. På kartan visas påträffade boplatser (4 st) samt revirropande fåglar. Av bona var 3 st uthackade i aspar och ett i björk.

Vitryggig hackspett

Den 5/1 sågs en hona i skogsområdet vid Ulvramen (RLK). Detta var andra fyndet i kommunen under 1990-talet av denna extremt sällsynta hackspett. Det första fyndet inträffade 1996, då en hane sågs i Lissjöområdet.

Mindre hackspett

Ingen häckning rapporterad. 1994 inventerades förekomsten av arten i Surahammars kommun. Fyra häckande par plus fyra revirhållande par hittades då. Från 5 områden har revirhållande par rapporterats 1997. Bruksparken i Surahammar, Holmtorpet/Hasselbo, Forsenområdet i Ramnäs, Annehill samt Seglingsberg (IÅG, RLK, LEN, GLR). Dessutom en hane vid Gläpenbadet 20/4 (SLN), en hane vid Djupebo 25/4 (RLK) och en hona vid Toftsjön 4/5 (IÅG). Under hösten gjordes 4 fynd i augusti, 5 i september samt ett vardera i oktober och november.

Tretåig hackspett

En hane vid Lilla Vallsjön 2/1 (KED) och en hona vid Strutmossen 4/10 (MLI) var de enda ströfynden. Under häcknings-

tid hördes 1 ex trumma i Fermannsbo ur skog 5/4, 4/5 och 16/5 (KED).

Trädlärka

En häckning genomfördes vid Norrängen, Djupebo. Så sent som 9/8 hittades en kull med 4 ungar (SLN). Häcklokalen utgörs av åkermark som legat i träda 3 år. Vid ytterligare fyra lokaler hördes sjungande (revirhävande) trädlärkor under våren/sommaren. St Gottricken 19/4 (KED), Grävlingsskogen 25/4 (MLI), östra delen av Golfbanan i Sura 23/6 (MLI) samt vid Svallbacken på Bovallsskogen vid midsommartid (APN).

Sträckande trädlärkor sågs vid Gnien 15/3 (SLN), 15/9 (YPN) och vid Lissjöängar 18/9 (RLK).

Uppgifter från andra delar av landet gör gällande att trädlärkan håller på att återkolonisera sin forna tillhåll. Fynden i Surahammars kommun 1997 är fler och intressantare än på många år. Häckningen vid Djupebo är den andra kända i kommunen under 1990-talet, den första var på brandfältet vid Gölmosen 1996.

Sånglärka

Årets första sågs och hördes vid Ståltorp 24/2 (TSD). Två dagar senare förekom stora mängder av dem vid Gnien och Storängen.

Ladusvala

Nämnvärt stora ansamlingar noterades under höststräcket. Den 23/8 sågs 600 ladusvalor vid Turkiesjön. Den 4/9 noterades hela 900 ex vid Gnien och den 7/9 800 ex (RLK).

Ängsbiplärka

Årets första sågs vid Gnien 27/3 (SLN). Den 22/9 rastade hela 500 ex på Säterängen vid Gnien (RLK). Så stora antal har aldrig tidigare rapporterats från trakten.

Rödstrupig piplärka

Inget fynd under vårsträcket. Mellan 24/8 och 22/9 gjordes 14 fynd, främst då vid Gnien. 15/9 sågs hela 5 ex på Gnienängarna (RLK). Andra lokaler var; 1 ex vid Turkiesjön 11/9 (RLK), 1 ex vid Västsjön 14/9 (RLK), 1 ex Lissjövik 20/9 (SLN) och 1 ex Näs, Virsbo 21/9 (RLK).

Antalet fynd under hösten var flera än vanligt och beror främst på "inventering" riktad mot de olika piplärkorna.

Gulärka

Med anledning av bakslag i vådret i maj ansamlades stora mängder gulärkor i trakten. 12/5 sågs ca 1000 ex på Bryggeriängen, Gnien (SLN) och 7/5 ca 500 ex vid Felingen (ILN).

6 par häckade på Gnienängarna 1997.

Året innan häckade 7 par (SLN). De kraftiga översvämningarna i maj kan ha hämmat gulärkorna. De två senaste åren har en hane av rasen "thunbergi" varit partner i en häckning. Vid Turkiesjön revirsjög en hane den 19/5 (SLN). Det finns flera fina numera hävdade strandängar i kommunen som kan hysa gulärkor, rapporter saknas dock. Eller finns gulärkan kvar endast vid Gnien numera?

Sidensvans

Svag "sidensvanshöst", som mest sågs 90 ex i Surahammar 26/11 (RLK), 75

ex i Ramnäs 1/12 (RLK) och 50 ex i Virsbo 15/12 (ILN).

Gårdsmyg

Antalet rapporter minskade nu för första gången på många år, anledningen kan vara den hårda vintern i övervintringsområdet. Totalt har 15 sjungande fåglar rapporterats. Vid Gläpenbadet fanns 3 ex och på det stora hygget vid Långbromossen också 3 ex (SLN).

Näktergal

Redan 12/5 hade två näktergalen anlänt till Tippen (MLI). Som mest hördes 4 ex vid Tippen den 23/5 (SLN) och 5/6 (RLK). Tillfälligt sjöng 1 ex vid Rävsnäs/Gnien 13-19/5 (MLI, GLR), vid Seglingsbergs station sjöng 1 ex 8-14/6 (SLN), vid Västsura sjöng 1 ex 13/6 (RLK) och slutligen vid Lisjöviken 1 ex 19-30/6 (SLN). 1997 får sälla sig till de normala "näktergalen" under 1990-talet. Toppåren 1992 och 1993 fanns dubbelt så många fåglar som ett normalår.

Blåhake

Inget vårfynd. Vid Lisjöviken ringmärktes endast 16 ex under hösten (SLN).

Svart Rödstjärt

En häckning påträffades på Virsbo Bruksområde, den resulterade i 5 ungar (MLI). Den 16/5 hördes två hanar sjunga på området (MLI). Senast arten häckade i kommunen var 1989 och då hade den häckat där 12 år i rad, på Bruksområdet i Surahammar.

En ung hane rastade vid Ställverket i Ramnäs den 18/4 (LÖG).

Mer bevakning i de äldre industrimiljöerna i kommunen skulle säkert innebära flera fynd av denna mycket sevärda småfågel.

Stenskvätta

Den 25/6 inventerades förekomsten av stenskvätta på den stora hyggesbrändan vid Stora Morsjön. Brändan är ca 20 ha stor och där påträffades hela 8 par stenskvättor (SLN). Övriga häckfynd är 2 par på Hovgårdsgårde och 1 par vid Gniengrannen (SLN).

Ringtrast

En hona rastade vid Ställverket i Ramnäs 11/4 (LÖG) och en hane rastade vid Gniengrannen 6/5 (JÖG). Detta var 5e och 6e fyndet av arten under 1990-talet.

Björktrast

En mäktig rastning av björktrast inträffade den 21/10. Vid Gnien uppskattades antalet till 25-30000 fåglar och på Aliden, Ramnäs 10000 trastar (RLK). Orsaken till detta massuppträdande kan bli att vara en lokalt riklig förekomst av rönnbär.

Dubbeltrast

Ovanligt tidigt fynd: 1 ex Usträngsbo 9/3 (SLN).

Gräshoppsångare

Årets första hördes vid Västersjön 12/5 (MLI). Övriga lokaler som hyste arten var: Tippen 2, Lisjöviken 3, Djupen 1, Haga 3, Ståltorp 1, Rävsnäsudden 1, Gnien 1, Getängen 1, Håstlösa 1, Ålunda 1 och Västersjön 2 (MLI, RLK, SLN). Vid Lisjöviken ringmärktes 5 ex under perioden 2-31/8 (SLN).

En jämförelse med tidigare årtionden så är antalet gräshoppsångare numera lågt. Det är flera faktorer som är orsak till detta. Väderförhållandena i maj, restaurering av fuktiga ängsmarker och för kraftig igenväxning av övriga ängsmarker.

Flodsångare

Endast två fynd under året. 1 ex sjöng vid kanalbanken i Surahammar 29/5-2/6 (PJT) och 1 ex vid Lisjöviken 1/7 (MLI). Anledning till så få fynd kan tillskrivas väder- och vindförhållanden i maj.

Kärrsångare

1 ex hördes i Lisjöviken 12/6 (GLR). Se under flodsångare.

Härmsångare

Endast 7 fynd rapporterade samtliga från olika lokaler. 1 ex sjö Settern 27/5 och 1 ex Kraftstationen i Sura också 27/5 (MLI), 2 ex sjö Norrsjölunden 30/5 och 1 ex sjö Åsen, Turkiesjön 2/7 (RLK), 1 ex sjö Rävsnäsudden 20/6, 1 ex sjö Tallbo, Lönnbrosjön 26/6 och 1 ex sjö Gnienortet så sent som 19/7 (SLN).

Att härmsångaren minskat starkt i vår trakt under 1990-talet är ett faktum. Det är svårt att finna någon lokal orsak, den miljöarten eftersträvar (högvuxen tät lövskog) finns i samma omfattning som för 20 år sedan. Snarare kan förhållanden i övervintringsområdet, tropiska Afrika påverka. Det finns flera arter som övervintrar i detta område och där populationerna minskar, t ex lövsångare, näktergal, gök, ladusvala och hussvala.

Gransångare

Endast 3 fynd under våren. 1 ex i Lisjöviken 22/4 och 5/11 (MLI) samt 1 ex i Kråbacken, Djupen 8/5 (SLN). Från hösten föreligger 5 fynd, vilket också är färre än normalt.

Mindre flugsnappare

En hane sjöng i Fernansbo urskog 11/6 (KED), en hane sjöng vid Gläpenbadet 14 och 15/6 (SLN) och en hane sjöng i Skyttorpsskogen 26/6 (SLN).

Arten har påträffats under 6 av de hittills 8 åren på 1990-talet. Dock med endast några enstaka fynd de åren. En mer riktad inventering mot de miljöer som passar "mindre flugen", skulle kanske visa en annan bild.

Skäggnas

Denna i våra trakter fortfarande mycket sällsynta fågelart såg med 3 ex vid Gnien 12/10 (RLK).

Stjärtmes

Vid Gläpenbadet sågs en ungfågel 1/6 (SLN). Vid Hedvallsbron, Dalbacken, Västersjön och Rönningstorp sågs par under häckningstid (RLK). Under vinter/vårsäsongen har 13 fynd rapporterats och under höstsäsongen 12 fynd. Anmärkningsvärt stora flockar var 17 ex vid Rävsnäsudden 27/1, 20 ex vid Ulvramen 15/11 och hela 27 ex vid Färmanbo 22/12 (RLK). Antalet fynd tyder på ett bättre år för stjärtmesen igen.

Sommargylling

Tidigt på morgonen den 3 juni flöjtade en "gylling" i Skyttorpsskogen, en stor upplevelse för (MLI). Det är femte fyndet

av arten i Surahammars kommun och av dessa har tre fynd gjorts under 1990-talet.

Törnuskata

Årets första sågs vid Färmanbo 11/5 (RLK). 11 häckningsfynd gjordes, av dessa var endast 3 på hygien.

Varfågel

Antal rapporter månadsvis: Januari 7, februari 7, mars 11, september 1, oktober 9, november 1 och december 1.

De flesta fynden är från Gnien och Lisjööområdet men även skogslokaler som St Acktjärn, Rövallsmossen, Vamossen, Fräksmossen och Surtorpet har lyst varfåglar.

Nötkråka

Ett majfynd vid Norrsjön (LEN) samt 11 fynd under hösten, bl a 3 ex sträckande vid Lisjöviken 22/7 (GLN), är årets resultat. Antalet rapporter indikerar ett dåligt nöttår 1997.

Råka

Endast två vårfynd. 1 ex Gnien 2/3 (BPN) och 1 ex Lisjöbruk 1/4 (MLJ). Fem höstfynd föreligger. En väldigt stor kråkfågelflock på Tomängen vid Gnien innehöll 3 st råkor 9/10. 1 ex rastade på Högbymaden 12/10 (SLN), likaså 14/10. 2 ex vid Lisjö 20/10 och 1 ex vid Ståltorp 25/10 (RLK).

Bofink

Ett vinterfynd av 2 ex vid Blåbärsvägen i Sura 10/1 (MLJ). Något enstaka vinterfynd görs årligen.

Bergfink

Hela 5 ex vid Blåbärsvägen i Sura 10/1, dessutom 2 ex den 19/12 (MLJ), 3 ex vid Trefaldighetsberget 24/1 (KLL) och 1 ex vid Målarbacken den 29/12 (MRG).

Det är vid större fågelutövningar som bergfinkarna sällsynt kan dyka upp vintertid.

Steglits

Två häckningar rapporterade. 2 nyss flygga ungar sågs vid Ställverket i Ramnäs 25/6 (JÖG) och 1 par med 4 ungar sågs i Seglingsberg 30/7 (RLK). Vid Bruksparcken i Sura och vid Annehill uppträdde steglisar också som om de häckade. Vid dessa lokaler har häckning förekommit tidigare år.

Under vintertid gjordes 3 fynd i januari, 1 i februari och inget decemberfynd.

Vinterhämling

6 ex Gnien 17/4 (IÄG) och 13 ex samma lokal 19/7 (SLN). Under hösten gjordes 8 fynd, bl a 23 ex vid Gnien 24/10 (RLK). Ett novemberfynd, 4 ex Turkie ängar 4/11 (RLK).

Normalt görs flera vårfynd av arten. Höstfynd är ovanligt i vår trakt och man får gå tillbaks till 1990 för att hitta motsvarande till årets förekomst.

Gråsiska

Ingen nämnvärd flyttning som berörde våra trakter under våren. Under hösten sågs arten oftare och några stora samlingar kan nämnas. 200 ex vid Högbymaden 6/10 och 130 ex vid fågelmatningar på Åliden, Ramnäs under sista dagarna på året (RLK).

Brun-, grå- och snösiska

Brunsvika

Tre marsfynd rapporterade. 2 ex vid Dammgården i Virsbo 12/3 och 1 ex 31/3 (ILN), 1 ex vid fågelmatning på Åliden 24/3 (RLK). Under hösten gjordes mycket stort antal fynd. Från 26/11 till årets slut sågs i stort sett dagligen brunsvikar vid en fågelmatning på Åliden. Bl a 6 ex den 1/12 och 29/12, 4 ex den 3/12, 15/12, 30 och 31/12 (RLK). Även vid fågelmatning på Blåbärsvägen i Sura sågs 1 ex 27/11 (MLJ).

Brunsvika är ett populärt namn på den sydliga rasen av gråsiska. Denna ras har utökat sitt häckningsområde och häckar nu talrikt utefter den svenska västkusten och även utefter den norska kusten. Dessa fåglar häckar i tallskogar medan gråsiskan häckar i björkskog. Annu är nog inte allt klarlagt beträffande dessa bruna svikar. Vi väljer ändå att redovisa dem här som brunsvikar.

Snösiska

5 fynd under året. 2 ex vid Framnäs 9/2 (SLN), 1 ex vid Felingen 17/11 och 1

ex vid fågelmatning på Åliden 1/12, 2/12 och 7/12 (RLK).

Speciellt unga snösiskor är svåra att skilja från gråsiskor. Troligtvis är snösiskor mycket vanligare i vår trakt än vad rapporterna visar.

Bändelkorsnabb

1 par sågs på Åliden ätande rönnbär 30 och 31/8. Vid Gnien sträckte 1 ex 28/9, vid Turkie ängar 1 ex 4/11 och vid Källden 1 ex 15/11 (RLK).

En mindre invasion av "bändeln" förekom i mellersta och södra delarna av landet under hösten. Fynden visar att även vår trakt berördes. 1990 och 1993 förekom också liknande invasioner i landet och även då gjordes några fynd hos oss.

Rosenfink

Årets första hördes 23/5 vid Tippen och den senaste fångades och ringmärktes i Lisjöviken 31/8 (SLN). Antalet rapporterade revirsjungande hanar var färre än de senaste åren. Vid Tippen hördes 2 hanar,

Kohagen 1 (MLI), Ståltorp 1 (RLK), Turkiesjön 3 (LEN), Getängen 1 (MLI) och Lisjöviken 1 (SLN).

Tallbit

Invasionen av tallbit under hösten 1996 gav också några vinterfynd i trakten. 4 ex Nybron 3/1 (KLL), 1 ex vid Ulvsbomuren 4/1 (RLK), 10 ex vid Fråkmossen 17/1 (MLI), 4 ex Nybron 24/1 (KLL) och 14 ex vid Timmermossen 3/2 (SLN). Ett höstfynd av en ensam fågel vid Fermansbo urskog 8/11 (KED).

Domherre

Ovanligt stora flockar av domherrar sågs under senhösten, särskilt i områden där det fanns lönnar. T ex hela 65 ex på Åsen vid Seglingsberg 28/12 (RLK).

Stenknäck

Vi väntar fortfarande på första häckningen i Surahammars kommun av denna magnifika finkfågel. 1996 sågs två gamla fåglar och en flygg ungfågel på Åliden den

Signaturlista

AEW = Aene Eklöv, AML = Ann-Mari Lundmark, APN = Arne Persson, BPN = Bo Persson, GLN = Greta Larsson, GLR = Gudrun Lager, GNN = Göran Nilsson, HOH = Hans-Olof Hellqvist, JGP = Jan Grip, JÖG = Jan Österberg, ILL = Inga Lindell, ILN = Inge Larsson, IÅG = Ingrid Åkerberg, LEN = Lennart Eriksson, LHM = Lillebror Hammarström, LÖG = Lena Österberg, KAN = Kjell Andersson, KAO = Kristin Andersson, KED = Kjell Eklund, KJJ = Kjetil Jensen, KLL = Kim Lill, MLI = Mikael Leppälampi, MRG = Markus Rehnberg, NAN = Niclas Andersson, OKN = Ola Kumlin, OLR = Olle Lager, PAH = Per-Arne Hedström, PJT = Pentti J Tatti, PLH = Per Lindh, RLK = Ralf Lundmark, RSN = Roger Sählin, SLN = Sören Larsson, SOS = Seppo Ormiskangas, TFG = Thomas Forsberg, THS = Thomas Hegedus, TSD = Thomas Pettersson, UCN = Ulf Carlsson, YPN = Yngve Pettersson

Stararna i Ramnäs

Text: Gudrun Lager

År 1967 satte klubben upp de första starholkarna. 17 till antalet, och det blev 16 häckningar redan första året. 1971 utökades antalet holkar till 35 och häckningsfrekvensen uppgick till 37 %. 1972 var den som högst, 67 %, och sjönk sedan mot slutet av 1970-talet till 25 %. Om detta kan man läsa mera i Naturklubbens årskrift 1984, liksom om orsaken till starens tillbakagång.

Åren 1981 - 1989 finns tyvärr ingen samlad statistik på starnas häckningssultat i Ramnäs. Detta beror på att undersökningsmaterialet förkommit, projektledaren hoppat av, samt att det varit svårt att få intresserade medlemmar att kontrollera och underhålla uppsatta holkar.

De senaste fem åren kan vi däremot följa i några områden: Elingbo, Kilbäcken och Rävsnäs.

År	Antal holkar	Antal häckningar	Antal ägg	Antal flygga ungar	Antal u/h
1992	14	3	25,0 %	17	16
1993	13	6	46,2 %	29	27
1994	14	6	42,8 %	24	13
1995	19	10	52,6 %	48	33
1996	20	6	30,0 %	30	29
1997	19	11	57,9 %	50	42
					3,8

Tabell 1: Resultat från Rävsnäs

Som framgår av tabellen gav 1996 ett hyggligt resultat, trots att 2 ungfåglar dog. Våren var kall och nederbördsrik och ledde troligen till födobrist för starna. 1994 dog också flera ungar. Då det gäller antal ungar per häckning framträder åren 1992

och 1996 som bäst. För att populationen inte skall minska behövs 3,1 flygga ungar/kull för de starar, som häckar som 1-åringar, men 4,4 ungar/kull om starna häckar först under sitt andra år, vilket är vanligt.